

Folkbildning, civilsamhälle & demokrati

Plats för kunskap

Vad är folkbildning?

Folkbildning är organiserat lärande utanför ordinarie utbildningssystem: grund- och gymnasieskola, vuxenutbildning, högskola och universitet.

Med folkbildning menar man till exempel bildningsverksamhet som folkhögskolor och studieförbund bedriver.

Folkbildningen bygger på deltagarnas behov och förutsättningar. Arbetsformerna är demokratiska och deltagarna lär av varandra.

”Folkbildning är utbildning och bildning för vuxna.

Den är fri och frivillig i bemärkelsen att människor själva väljer om och när de vill delta.

Folkbildning kan till exempel handla om studier i svenska med nyanlända, studiecirklar om politik med personer med funktionsnedsättning eller behörighetsgivande allmän kurs.” (folkbildningsrådet.se)

Studieförbunden erbjuder studiecirklar, kulturprogram och annan folkbildningsverksamhet. Ofta samarbetar studieförbunden med olika föreningar, både med bildningsverksamhet och utveckling för de som är aktiva i föreningarna men också med studiecirklar och kulturarrangemang för allmänheten.

Vad är en studiecirkel?

I en studiecirkel träffas en mindre grupp (ofta 3–20 personer) för att lära sig något tillsammans. I studiecirkeln är ämnet, deltagarna och ledaren lika viktiga. Utgångspunkten är att man lär bäst tillsammans.

Alla studiecirklar har en ledare, en arbetsplan för vad man vill uppnå och någon typ av studiematerial. Studiecirkeln har minst tre träffar, men pågår ofta längre.

Frågor att samtala om:

Vilka olika studiecirklar känner du till?

Har du deltagit vid ett kulturarrangemang?

Kände du till studieförbundens nära samarbeten med föreningar?

Civilsamhället - den tredje sektorn

Civilsamhället och föreningar spelar stor roll i Sverige.

Civilsamhället är föreningar, frivilligorganisationer, studieförbunden, religiösa samfund och lösa nätverk som vill bidra till samhället på något sätt. Alla människor som organiserar sig med ett gemensamt mål, utan syfte att tjäna pengar, är del av civila samhället.

Hela Sveriges offentliga system är uppbyggt ur folkrörelser. En folkrörelse är när en grupp människor går ihop för att nå ett gemensamt mål. Målet kan vara till exempel att arbeta för ett politiskt syfte eller att utöva en idrott tillsammans. Många människor är engagerade i till exempel idrottsrörelsen, kulturverksamhet, friluftsliv, politik eller hjälpverksamhet på sin fritid. Det mesta av detta är organiserat i föreningsform.

Det är också genom att vara med i en förening som många bygger upp sina sociala och yrkesmässiga nätverk i Sverige.

Att gå med i en förening är ett bra sätt att som ny i Sverige lära känna svenskar; att snabbare lära sig prata svenska och att komma in i samhället.

Att vara delaktig i civilsamhället ger dig möjligheter att påverka hur samhället ska utvecklas i stort! Redan när du deltar i en cirkel hos Studieförbundet Vuxenskolan är du en del av civilsamhället.

Frågor att samtala om:

Vilka föreningar eller nätverk är du aktiv i?

Många svenskar bygger sitt sociala nätverk via civilsamhället. Hur gör du?

Vilka frågor kan man driva inom civilsamhället?

Varför får folkbildningen statligt stöd?

Folkbildningen är en viktig del av demokratin.

Därför ger staten bidrag till studieförbund och folkhögskolor.

Statens fyra syften med stödet till folkbildning är att den ska:

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
- bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället bidra till att bredda intresset för
- öka delaktigheten i kulturlivet.

Att människor får lära sig nya saker under hela livet och vara med och påverka samhället är viktigt för demokratin.

I studiecirkeln får man inte bara nya kunskaper inom ett ämne, man får också mötas i en grupp, säga vad man tycker, lyssna på andra, hitta lösningar på problem och uppgifter och ta ett gemensamt ansvar för gruppen.

Du som är ny i Sverige kan exempelvis delta i studiecirkelar där du lär dig svenska, får lära dig om samhällssystemet, hur sjukvården och myndigheter fungerar.

Du kan också starta egna cirklar och dela med dig av erfarenheter och kunskaper som du själv har. Detta stärker ditt nätverk och leder till en självständighet där du direkt blir en del av det demokratiska samhället.

Frågor att samtala om:

Vad vill du lära dig mer om?

Vad kan du som du skulle vilja dela med dig av?

Vad finns det för fördelar med folkbildning ur ett samhällsperspektiv?

Demokratin och grundlagen

I Sverige har invånarna en lång tradition av att få vara med och bestämma. Det samhälle vi ser idag har till stor del byggts upp underifrån genom folkstyre i föreningsform. Det gör att invånarna har ett stort förtroende för och tillit till politiker, myndigheter och dess tjänstepersoner.

Vi har bland annat – genom demokratiska beslut – kommit fram till grundlagar som skyddar våra fri- och rättigheter:

Informationsfrihet: Det finns ingen censur i Sverige som hindrar oss från att läsa de böcker vi vill, se på filmer eller googla fritt på nätet.

Åsiktsfrihet: Ingen kan tvinga oss att tycka eller tänka på ett visst sätt. Vi behöver inte avslöja våra åsikter för någon annan om vi inte själva vill.

Tryck- och yttrandefrihet: Vi har rätt att tycka och tänka fritt och att sprida våra åsikter till andra människor.

Rätt till insyn: Vi kan ta del av protokoll, beslut och andra allmänna handlingar hos myndigheter och besöka politiska sammanträden och förhandlingar i våra domstolar.

Rättssäkerhet: Domstolar och myndigheter ska utöva sin makt enligt de regler som våra folkvalda politiker har bestämt. Alla som misstänks för brott har rätt till en rättvis prövning.

Skydd mot diskriminering: Ingen ska särbehandlas negativt på grund av personliga egenskaper som kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Mötes-, förenings- och demonstrationsfrihet: Vi har rätt att ordna och delta i möten och demonstrationer. Vi kan gå med i partier, fackföreningar och andra föreningar – eller bilda en helt ny förening om det behövs.

Mer om demokratins värderingar kan du läsa om här: <http://firademokratin.riksdagen.se/fordjupning/demokratins-varderingar/>

Fungerar den svenska demokratin? Vad tänker du?

Vilka rättigheter skyddas och varför?

Mänskliga rättigheter

Länderna som är med i Förenta Nationerna formulerade den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter efter andra världskriget. Några av de saker som länderna kom överens om är viktiga är:

- Alla människor är lika mycket värda
- Länderna ska skydda människor så de kan känna sig trygga
- Ländernas lagar och domstolar ska behandla alla människor lika
- Människor ska själva få bestämma över sina liv. De ska få gifta sig, tycka vad de vill och tro på vilken gud de vill eller inte tro på någon gud alls
- Länderna ska kämpa mot fattigdom och se till att människor har arbete och bostad, får äta sig mätta och lära sig att läsa och skriva

I en studiecirkel eller i arbetslivet kommer du träffa människor som tänker annorlunda än du gör, eller har en annan etnisk eller religiös bakgrund. Att du får vara den du är och respekteras för det, betyder också att du måste respektera andra. Det finns ett stort värde i att umgås med människor som kommer från olika bakgrunder. Olika sätt att se på saker bidrar till en större kunskap om livet.

Frågor att samtala om:

Hur kan man respektera och acceptera människor som tänker annorlunda från en själv, även om man inte håller med dem?

Fungerar idén om mänskliga rättigheter i Sverige?

Hur ser det ut i resten av världen?

Jämställdhet och normer

Jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att forma samhället, och därmed samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter. I det svenska samhället förväntas män och kvinnor bidra både i arbetslivet såväl som i hushållet.

De kan vara svårt att leva på en inkomst, så båda två i en parrelation behöver oftast arbeta för att en familj ska få en bra levnadsstandard. Det betyder att båda partners också hjälps åt i hemmet.

Jämlikhet betyder att alla ska ha samma makt och möjligheter oavsett hudfärg, religiös tillhörighet och funktionsvariation.

Alla som deltar i en studiecirkel hos SV ska ha samma möjligheter att utveckla sina intressen och lära sig nya saker, utan att hindras av hierarkier och fördomar. Alla ska behandlas **likvärdigt**.

Normer är de oskrivna regler som vi följer i samhället. De fungerar som en "manual" för att vi ska veta hur vi ska göra när vi är på apoteket exempelvis, eller att vi köar när vi ska köpa något.

Men normer kan också begränsa oss, exempelvis kring hur vi förväntas vara eller vad vi förväntas göra i rollerna som man eller kvinna. I cirkeln är det viktigt att inte utgå från att män är på ett vis och kvinnor på ett annat – intressen, önskningsar, förmågor och kompetenser varierar mer mellan olika personer än mellan kön.

Att fundera över normerna och hur de påverkar oss är viktigt för att arbeta mot sexuella trakasserier, funkofofi, rasism, åldersdiskriminering etc. Som cirkelledare är det bra om du funderar över vilka normer som finns i den grupp du leder och om dessa normer är begränsande för någon. Normer är olika i olika kulturer och i olika grupper. Det betyder inte att ena är rätt och den andra är fel. Bara att normerna är olika. Det finns olika sätt att agera för att bli medveten om och utmana normer.

Frågor att samtala om:

Vad har du för tankar om jämställdhet?

Vad är skillnaden mellan att människor ska behandlas lika respektive likvärdigt?

Vilka normer i Sverige är nya för dig? Vilka normer bär du med dig?

Studieförbundet Vuxenskolan värdegrund

Studieförbundet Vuxenskolan är en idéburen organisation med bred folkbildningsverksamhet över hela landet.

Vår värdegrund hävdar principen om människors lika värde baserat på de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Vår syn på bildning bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra människor. Den utgår från individens rättigheter och skyldigheter att som aktiv medborgare ta ansvar för en samhällsutveckling som stärker den liberala demokratin.

Frågor att samtala om:

Vad händer i ett samhälle där inte alla är delaktiga och inkluderade?

Hur kan folkbildningen bidra till att fler blir delaktiga i samhällsutvecklingen, tror du?

Studiecirkel och folkbildningspedagogik

Kunskap och pedagogik

SVs kunskapssyn bygger på att människor lär tillsammans.

All kunskap har lika värde, oavsett om det gäller yrkeskunskap, vetenskaplig kunskap, kunskap vi får i vardagslivet eller konstnärlig kunskap. Viss kunskap kan överföras genom talade eller skrivna ord. Annan kunskap förs bäst vidare genom praktiskt utövande och färdighetsträning; som att måla eller sticka.

Att få använda både teoretisk och praktisk kunskap ger en kompetens som får människor att växa.

Pedagogik är idéer om hur vi lär och hur vi leder lärande processer.

Folkbildningens pedagogik bygger på delaktighet, dialog och reflektion. I skolan finns det en lärare som förmedlar kunskaper, men i en studiecirkel har vi en ledare. De som deltar i cirkeln är inte elever utan deltagare. Alla är med och får säga vilket innehåll de tycker en cirkel ska ha. Man lär sig genom att alla bidrar med sina tankar, erfarenheter och idéer. Med dialog menas att man utforskar något tillsammans genom ett samtal där det är lika viktigt att lyssna som att prata. Det är också bra för lärandet att man får tid att tänka och fundera, under cirkeln men också mellan träffarna. Det brukar vi kalla för reflektion.

Lära i studiecirkel

Deltagandet i en studiecirkel är fritt och frivilligt.

Deltagarna kommer för att de har intresse för ett ämne som de vill lära sig mera om. Deltagare med liten kunskap i ämnet kan delta tillsammans med deltagare med stor kunskap.

Deltagarna växer tillsammans och alla har något att bidra med. Att deltagandet är fritt och frivilligt betyder förstås inte att alla gör som de vill. Om man väljer att vara med i en studiecirkel bör man försöka vara med varje gång, eftersom det är viktigt för gruppen att alla är med.

Det är bra om gruppen tillsammans kommer överens om vilka regler som ska gälla under träffarna, till exempel när det gäller att komma i tid, stänga av mobiltelefoner eller andra saker som gör att alla kan vara med och lära sig på bästa sätt.

Reglerna för hur en studiecirkel ska genomföras och vad den ska innehålla är få och enkla. Till varje studiecirkel ska det finnas en arbets- eller studieplan. I planen skriver ni vad ni ska lära er och hur ni ska arbeta i cirkeln. Det är planen som är cirkelns ram.

Diskutera och besluta gemensamt i gruppen vad målet och syftet med cirkeln är och vilka arbetssätt, material och metoder ni vill använda.

Deltagarinflytandet är en del av folkbildningens pedagogik.

Frågor ni ska besvara i planen är:

- Vad ska vi lära oss?
- Vad ska resultatet bli?
- När och hur ska vi arbeta med cirkeln?
- Hur ska cirkeln dokumenteras?

Det demokratiska samtalet

I ett demokratiskt samtal behöver vi lyssna på vad andra har att säga, och även om vi inte alltid håller med så respekterar vi att det finns olika åsikter. Även om vi har yttrandefrihet, det vill säga att ingen får fängelse för sina åsikter i Sverige, så har vi ändå en moralisk skyldighet mot våra medmänniskor att vi inte säger sårande eller nedsättande saker.

I SV:s verksamhet har vi nolltolerans mot kränkningar och diskriminering. Att prata nedsättande om andra kan också bryta mot lagen. I svensk lag finns skydd mot förtal, diskriminering, kränkning eller hets mot folkgrupp.

Som deltagare i en studiecirkel är dialogen viktig för att lära sig. Alla behöver känna sig trygga i gruppen för att vilja delta i samtal. I en dialog söker vi en gemensam mening, ordet bollas mellan deltagarna och vi bygger upp kunskaper tillsammans.

Ibland kan en konflikt uppstå i gruppen.

Att lyssna på varandra och försöka förstå utan att hålla med eller ändra åsikt en bra början för att lösa konflikten. Konflikter kan handla om att vi tycker olika om något.

Men ofta blir det konflikter för att vi missförstår varandra.

Cirkelledarens värderingar

Det är cirkelledaren och deltagarna som skapar kulturen i studiecirkeln. Dina värderingar genomsyrar ditt ledarskap, så du behöver bli medveten om dem. Din syn på deltagarna, på dig själv som ledare och människa och din syn på folkbildningens grundvärderingar påverkar hela studiecirkeln. Det är också viktigt att du säger ifrån om någon i gruppen uttrycker sig sexistiskt, rasistiskt eller på andra sätt diskriminerande. SVs värdegrund om alla människors lika värde är stark och du som cirkelledare behöver upprätthålla dessa principer.

Frågor att samtala om:

Vilka är dina mest grundläggande värderingar?

Skiljer sig dina värderingar från SV's värdegrund? Hur?

Hur möter du en person som inte delar dina värderingar?

Statligt stöd och förutsättningar

Folkbildning är oftast ideell verksamhet som är till för alla.

Studieförbund och folkhögskolor får bidrag från staten som fördelas via Folkbildningsrådet.

Detta för att alla invånare ska kunna öka sin kunskap och bildning genom hela livet. Det är också Folkbildningsrådet som granskar studieförbundens verksamhet och hur de använder sina pengar.

Studieförbunden får alltså ekonomiskt stöd från staten för att ge människor möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning på ett fritt och frivilligt sätt.

I uppdraget ingår särskilt att söka upp och erbjuda verksamhet till grupper som inte självklart tar del av det offentliga utbudet: personer med funktionsnedsättning, nya invånare, människor med kort utbildningsbakgrund med flera.

För att få del av de offentliga stöden är det viktigt för studieförbunden att kunna redovisa ***vilken verksamhet som genomförs*** och ***hur många människor som nås av verksamheten***.

Frågor att samtala om:

Svenska staten tycker att folkbildningen är så viktig att de avsätter pengar för den. Varför?

Hur många människor deltar årligen i folkbildningsverksamhet tror du?

Varför ska en förening samarbeta med SV?

Studieförbundet Vuxenskolan har ett stort kontaktnät med andra föreningar, myndigheter, föreläsare, musiker och andra som kan vara av intresse att få kontakt med, både lokalt och nationellt.

Verksamhetsutvecklaren på SV kan hjälpa till att organisera och arrangera evenemang och studiecirklar.

Inom SV finns det bra utbildningar för ledare, frivilliga och för föreningarnas styrelser. SV kan ibland också hjälpa till med lokaler och studiematerial.

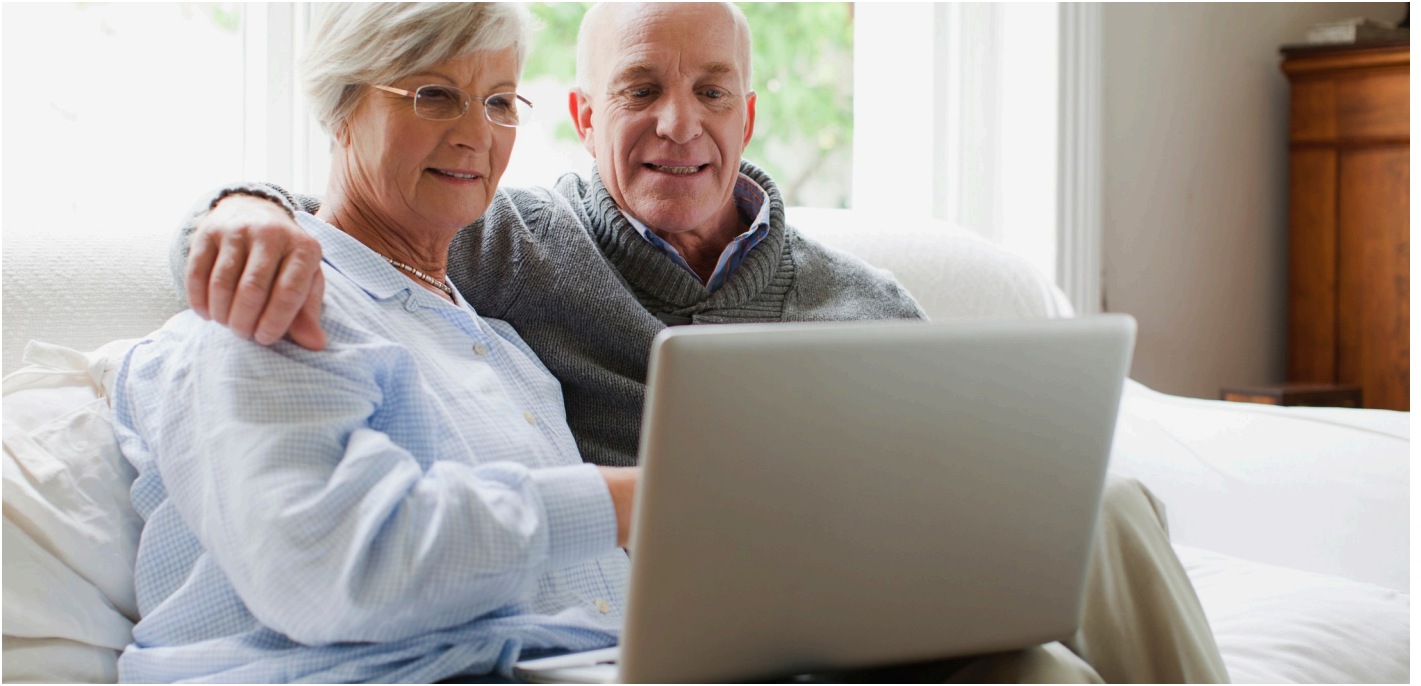
Cirkelledaren och verksamhetsutvecklarens formella roller

Som cirkelledare är du ansvarig för innehåll och utformning av studiecirkeln. Du ser till att det finns material i lokalen, att det finns en arbetsplan och du fyller i närvarolistan. Förutom det administrativa så är du gruppens ledare. Du ser till att alla får talutrymme och att det skapas en positiv, tillåtande atmosfär. Utgångspunkten är att man lär tillsammans så lyssna in var varje deltagare befinner sig.

Verksamhetsutvecklarens roll är att hjälpa cirkelledaren att se till att allt som behövs för cirkeln finns på plats. Det är också verksamhetsutvecklaren som ser till att cirkelledaren får gå cirkelledarutbildning, tar upp anmälningar och slutrapporterar cirkeln till Folkbildningsrådet.

Verksamhetsutvecklaren marknadsför de cirklar som riktar sig till allmänheten.

E-listor

Inför varje studiecirkel skapar verksamhetsutvecklaren en e-lista. Där skrivs deltagarnas personuppgifter in och cirkelledaren skriver en arbetsplan. Eftersom Folkbildningsrådet ger studieförbunden bidrag för studiecirkelarna behöver studieförbunden kunna visa antal deltagare och bekräfta deras deltagande med deras personnummer. E-listorna utgör ett underlag för granskning av studieförbundets verksamhet, därför är det viktigt att de fylls i. Det är viktigt att både deltagaruppgifter, tider och datum stämmer.

Frågor att samtala om:

Som cirkelledare blir du gruppens administratör. Är det en ny roll för dig?

Finns det något du behöver lära dig eller få hjälp med för att administrationen ska flyta så smidigt som möjligt?

Varför är det så viktigt att det som du rapporterar motsvarar verkligheten?

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

Junogatan 7 F
451 42 Uddevalla
www.sv.se/vast